

Vzpomínky

Stanislava Procházková

Bakalářská práce
2016

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací
Ateliér Design skla
akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Stanislava Procházková**
Osobní číslo: **K13033**
Studijní program: **B8206 Výtvarná umění**
Studijní obor: **Multimédia a design – Design skla**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Vzpomínky**

Zásady pro vypracování:

Konzultace s vedoucím bakalářské práce
Zpracování návrhu, grafické a prostorové studie
Vypracování písemné doprovodné zprávy zahrnující všechny etapy návrhu
Fotodokumentace
Obeznamení s technologií
Realizace v materiálu
Na samostatném nosiči CD-ROM odevzdejte v minimálním počtu 10 kusů obrazovou dokumentaci praktické části závěrečné práce pro využití v publikacích FMK.
Formát pro bitmapové podklady: JPEG, barevný prostor RGB, rozlišení 300 dpi, 250 mm delší strana. Formáty pro vektory: AI, EPS, PDF. Loga a texty v křivkách.
V samostatném textovém souboru uveďte jméno a příjmení, login do Portálu UTB, obor (ateliér), typ práce, přesný název práce v češtině i v angličtině, rok obhajoby, osobní mail, osobní web, telefon. Přiložte svou osobní fotografii, v tiskovém rozlišení.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/umělecké dílo**

Seznam odborné literatury:

CABEJŠEK, Milan. Zušlechťování skla. Praha: L+P, 2004. ISBN 80-239-4265-4.

MILLER, Judith, Frankie LEIBE a Mark HILL. Sklo 20.století. 1. vyd. Bratislava:

Noxi, 2005. ISBN 80-89179-21-5.

CHALUMEAU, J.L.: Přehled teorií umění, Portál, 2003. ISBN 80-7178-663-2

HEARTNEY, Eleanor. Art and Today. London: Phadion, 2008. ISBN 978-0-7148-45142.

HLAVEŠ, Milan. Hledání skla. UPM a Galerie Pokorná, 2011.

ISBN 978-80-7101-099-9.

KIRSCH, Roland (ed.): Historie sklářské výroby v českých zemích II/1, 2. Praha:

Academia, 2003. ISBN 8020010696.

KLASOVÁ, Milena. Libenský a Brychtová. Praha: Gallery, 2002. ISBN 80-86010-54-6.

KOLEŠÁR, Zdeno. Kapitoly z dějin designu. Praha: VŠUP, 2009.

ISBN 978-8086863283.

LANGHAMER, A. Legenda o českém skle. Tigris, 2000. ISBN 80-86062-02-3.

PETROVÁ, Sylva. České sklo. Gallery, 2001. ISBN 80-86010-44-9.

PIJOAN, J. Dějiny umění 1.11. díl. Praha: Knižní klub: Balios, 1998.

Stuttgart: Arnoldsche Verlagsanstalt, 2008. ISBN 978-3-89790-217-6.

RUHRNBERG, Karl. Umění 20. století. Köln: Tachen GmbH, 2000. ISBN 80-7209-521-8.

ZHOŘ, Igor. Proměny soudobého výtvarného umění. Praha SPN, 1992.

ISBN 80-04-25555-8.

Časopisy Art and Antiques, Neues Glass, Keramika a sklo, Atelier.

Vedoucí bakalářské práce:

doc. MgA. Petr Stanický, MFA

Ateliér Design skla

Datum zadání bakalářské práce:

2. prosince 2015

Termín odevzdání bakalářské práce:

13. května 2016

Ve Zlíně dne 15. prosince 2015

doc. MgA. Jana Janíková, ArtD.
děkanka

doc. MgA. Petr Stanický, MFA
vedoucí ateliéru

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské/diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská/diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a bude dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou/diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou/diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské/diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledek bakalářské/diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Ve Zlíně 28. 4. 2016

STANISLAVA PROCHÁZKOVÁ
.....
Jméno, příjmení, podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídnou k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Ve své bakalářské práci se věnuji vzpomínkám a to jak z hlediska osobního, tak i objektivního. Zpracovávám téma Staročeského masopustu - tradice, která mě provází od dětství, a snažím se divákovi přiblížit, jak se mé vnímání této akce postupem času vyvíjelo.

Klíčová slova: vzpomínky, čas, masopust, pohyb, barva, rodina, vlákno

ABSTRACT

In my bachelor work I dedicate to Memories from personal and also objective angle of view. I work with theme of village Shrovetide procession tradition in Hlinecko area, which goes through my whole life and I'm trying to approach how my feelings changed about it over time.

Keywords: memories, time, Shrovetide procession, motion, color, family, thread

Mé poděkování patří hlavně mému otci, který byl pro tuto práci mou hlavní inspirací a v jejím průběhu také neocenitelnou pomocí a oporou. Velké díky patří doc. MgA. Petru Stanickému M.F.A., MgA. Michaele Spružinové, MgA. Luboši Šurýnovi za cenné rady a odborné vedení. Chtěla bych poděkovat své rodině, zejména všem jejím členům, kteří chodili za masky a pomohli mi upřesnit přípravy a průběh Masopustu. Děkuji všem kamarádům a lidem z okolí, kteří se se mnou podělili o své zážitky a panu Vaškovi za velkou pomoc a ochotu poskytnout mi staré fotografie. V neposlední řadě děkuji také svým spolužákům, kteří mi neustále dávali nové podněty k zamyšlení a vždy mi se vším ochotně pomohli.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně 12.5.2016

Stanislava Procházková

„Viš co...a o tom to všechno je.“

Stanislav Procházka nejst.

OBSAH

ÚVOD	8
I TEORETICKÁ ČÁST	9
1 TKALCOVNA	10
1.1 VLÁKNO	13
2 MASOPUST	15
2.1 HISTORICKÝ VÝVOJ RITUÁLU	16
2.2 MASOPUSTNÍ OBCHŮZKY NA HLINECKU.....	19
2.2.1 Žid	23
2.2.2 Ras.....	26
2.2.3 Kominík.....	27
3 INSPIRAČNÍ ZDROJE	30
3.1 KAZUO SHIRAGA	30
3.2 VLADIMÍR KOPECKÝ	31
3.3 SARAH NANCE	32
3.4 ADRIENA ŠIMOTOVÁ	33
3.5 VOJTĚCH TROCHA	34
II PRAKTICKÁ ČÁST	35
4 KONCEPT	36
5 REALIZACE	37
5.1 MÉDIUM.....	37
5.2 BARVY A NÁSTROJE.....	38
5.3 FIGURY.....	41
6 INSTALACE	44
ZÁVĚR	45
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	46
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	47
SEZNAM OBRÁZKŮ	48
SEZNAM ZDROJŮ OBRÁZKŮ	49
SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ	50

ÚVOD

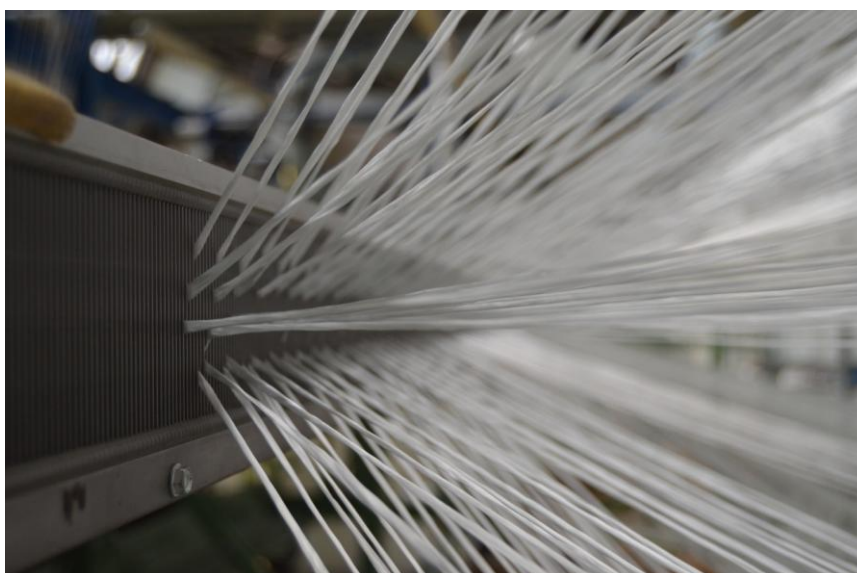
Toto téma jsem si vybrala z důvodu jeho rozsahu. Většina umělců z tohoto tématu čerpá, protože vzpomínky jsou téměř nekonečný zdroj inspirace, neustále přibývají nové a sama skutečnost, že často jde o něco tak osobního přidává dílu na váze. V jistém smyslu to chápu i jako jakési ulehčení, člověk si vybere z archivu vzpomínku a potom ji ztvární. Tento jev mohu pozorovat nejen sama na sobě (spousta mých prací byla inspirována právě vzpomínkami), ale i na svých spolužácích. Právě toto poznání mi bylo hnací silou k tomu, podívat se na téma Vzpomínky i z trochu jiné perspektivy, nevnímat ho jen jako mé konkrétní vzpomínky, ale i jako paměť nějakého celku (generace, oblasti,...). Proto jsem se rozhodla ztvárnit vzpomínky jako chronologický průřez mým vnímáním.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 TKALCOVNA

Vzpomínek, stejně jako příběhů máme každý nespočet, jsou jako vlákna táhnoucí se naší myslí, jsme jimi neustále spojeni s minulostí, ale díky nim se určitou cestou odvíjí i naše budoucnost - vidíme to sami na sobě a dá se to pozorovat i na našem ateliéru, kolik témat bylo inspirováno vzpomínkami z dětství? Navázali jsme na vlákno starých vzpomínek a začali jsme ho pozměňovat, tím se pomyslně znovu začalo navíjet klubičko zkušeností a nových příběhů. A takových je v naší mysli nespočet. Tak to vidím já. Pokud si mám představit vzpomínky, jsou to vlákna, ze kterých čerpá a tvoří se naše současná i budoucí podoba.

Tímto myšlenkovým pochodem jsem se dostala k jedné své vzpomínce. Uvědomila jsem si totiž, že popisuji něco, co už jsem jednou viděla. Bylo to během mojí první brigády ve firmě, kde pracuje můj otec, pracovali prarodiče i praprarodiče, vlastně téměř každý z rodiny Procházkových měl něco společného s touto továrnou a tkaním. Za války tam prababička musela šít pro Wehrmacht, děda, vyučený sedlák, tam byl mistrem, babička pracovala jako tkadlena, strýc tam byl alespoň jako brigádník...zkrátka nějakým řízením osudu se vlákno dotklo každého Procházkovy. Prazvláštní rodinná historie-rodokmen bychom mohli poskládat díky seznamu zaměstnanců.

Obr. 1 Tkalcovská osnova

Náplní mojí práce v továrně, jakožto brigádnice, bylo navádění osnov. Nebyla to nijak fyzicky náročná práce, zato dost zdlouhavá. Ráno vám přivezli 2,5m dlouhou cívku s několika tisíci nití, dostali jste rám s nespočtem oček, háček, nůžky a židli a měli jste celý den o zábavu postaráno, protože vaším úkolem bylo provléct všechny vlákna jednotlivými očky a to v určitém vzoru. Nesměli jste se splést a ještě dlouho po práci jste si bezděky odříkávali, kolik nití máte provléknout horním a kolik spodním očkem. Ale naučilo vás to, že každý celek se skládá z mnoha drobných věcí, kterým je třeba věnovat pozornost.

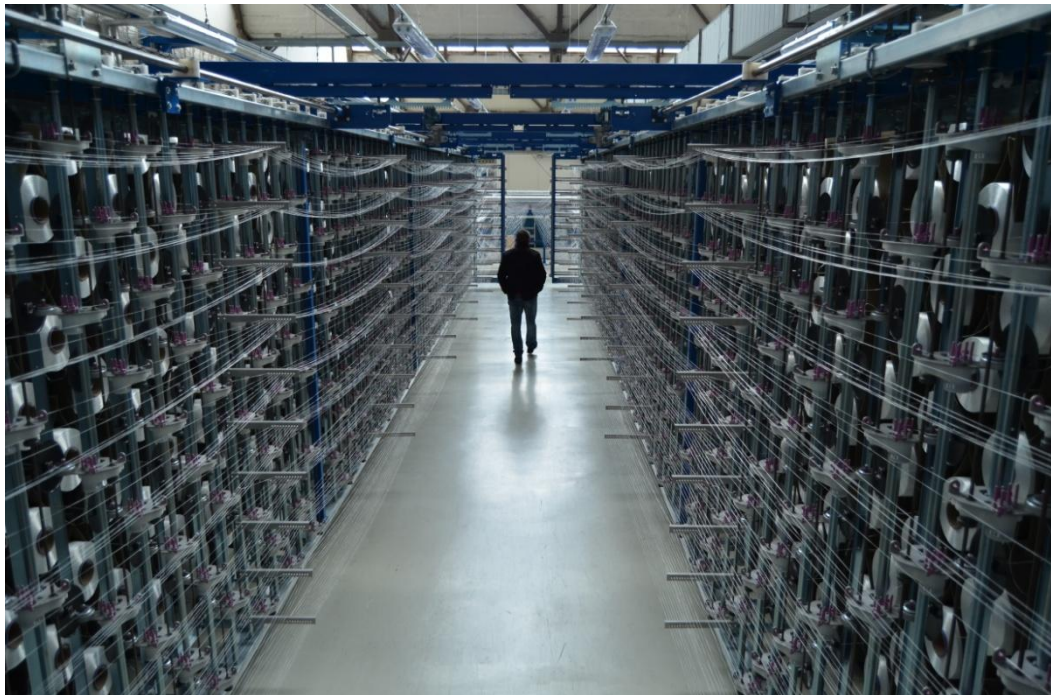

Obr. 2 Vlákna vedoucí od snovadla

Tkalcovna měla svoje kouzlo a svůj vnitřní život. Bavilo mě pozorovat měnící se perspektivu nití, útky probíhající mezi nimi bleskovou rychlostí, poslouchat jak si každý stav klape ve svém rytmu (jeden, jak jsem si všimla, dokonce do rytmu písně „V pekle sudy válejí“ od skupiny Kabát. Vážně.) V rohu haly byl také zvláštní stroj, kterému se říkalo snovadlo. Slovo „stroj“ není tak úplně přesné, protože jde o mechanismus, který zabírá skoro čtvrtinu tkalcovny. Navíjí z tisíce malých cívek skleněného vlákna pramen, který se namotává na jednu velkou cívku. Cívka měří asi dva metry a po navedení osnovy (náplň mojí práce popsaná výše) se připojí na stav a tvoří tkaninu.

Když jsem to viděla poprvé, doslova mě to fascinovalo, byla to ta nejdokonalejší instalace, jakou jsem kdy viděla. Tisíce nití se odvíjelo, aby vytvořily jeden celek. Uvědomila jsem si to až v poslední době s odstupem času. Také čerpáme ze vzpomínek a vzpomínky a zkušenosti ze mě dělají to, kým jsem teď.

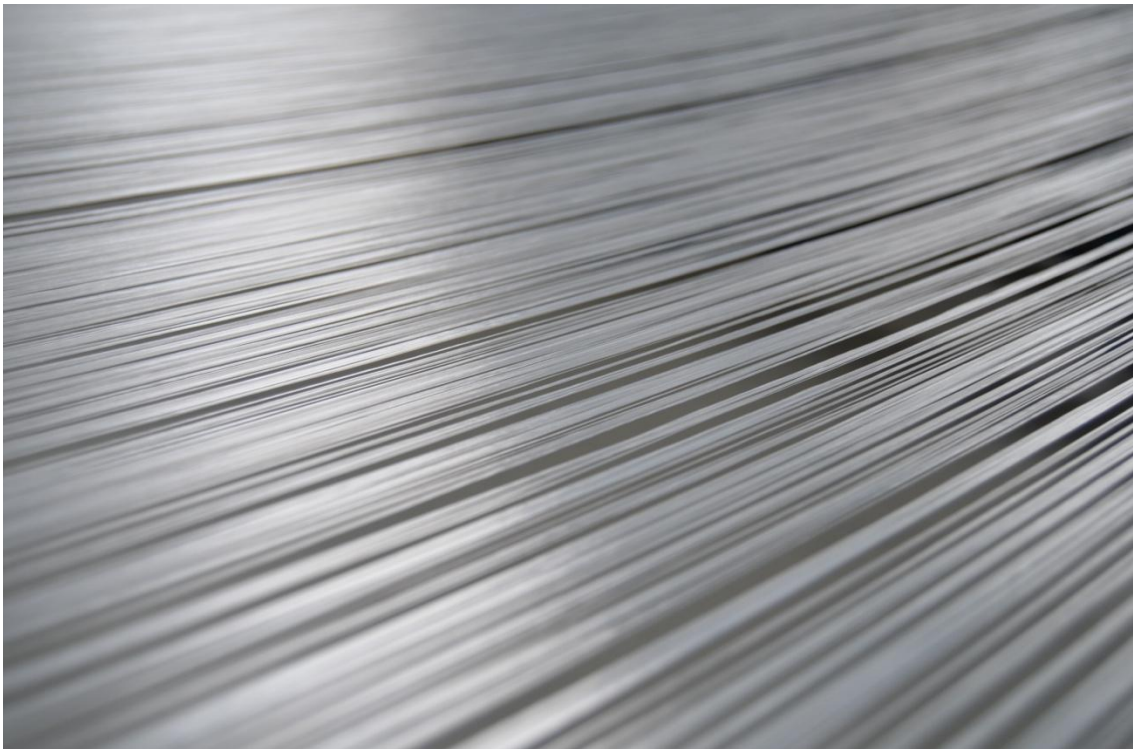
Možná bude někoho zarážet, proč ze všech možných krásných vzpomínek na dětství a dospívání vzpomínám právě na práci, ale je to právě proto, že jsem podělila rodinné rysy. Můj otec i děda nevyjadřují city slovy, ale tím, že něco pro druhé vytvoří, nebo je něco ze svých dovedností naučí. Například těžko najdete děvče, které tatínek učil zároveň šít na stroji i střílet ze vzduchovky a které by na to bylo víc hrdé, než já.

Obr. 3 Otec a snovadlo

1.1 VLÁKNO

Vlákno pro mě reprezentuje vzpomínky. Ty začínají také jako jedna nit a potom je každé vlákno provlečeno jiným očkem osnovy v různém směru. Základní myšlenkou bylo odvíjení mnoha malých aspektů do jednoho celku (formování osobnosti vzpomínkami a vztahem k domovu). Mým původním záměrem bylo ztvárnění předmětů přináležející mým vzpomínkám. Šlo o předměty, které ve mně evokovaly vzpomínky na otcovu stranu rodiny (šídlo, akordeon, letecké brýle, opálka,...). Matčinu stranu rodiny (kniha, kytara, husarská šavle, dýmka,...), nebo moje osobní vzpomínky na určitá místa a čas dětství (houpací kůň, slaměný klobouk, copánek,...) .

Obr. 4 Skelné vlákno

Tento proces jsem se během prvního semestru pokoušela zachytit pomocí instalace. Pomocí skelné tkaniny a vodního skla jsem tvořila odlitky mých vzpomínek. Bohužel celek nepůsobil dojmem, jaký jsem zamýšlela, byl příliš strohý a pro diváka těžko pochopitelný. Proto jsem se rozhodla jít jinou cestou, nepokoušet se tvrdohlavě ztvárnit nějaký stroj, ale uvolnit se a pracovat na něčem dynamičtějším. Proto jsem volně přešla k tématu Masopustu, který je se mnou a mými vzpomínkami spojen už od dětství. Nicméně vlákno jsem si ponechala jako médium, na které budu své vzpomínky zachycovat.

Obr. 5 Původní instalace

2 MASOPUST

Většina mužských členů naší rodiny se účastnila a dodnes účastní masopustního průvodu. Je to tradice, která se ctí a předává z generace na generaci. Jde o průvod masek konající se z kraje roku na vesnicích v okolí Hlinska v Čechách. Tato kulturní akce mě provází celý život a je neuvěřitelné, kolik člověk na takovém každoročním shromáždění posbírání vzpomínek a potká příbuzných (při této příležitosti většinou zjistíte, že jste stejně příbuzní se všemi ve vesnici). Maškary mají své ustálené role, laškují s přihlížejícími, utíkají za dětmi a zvedají je do vzduchu (ty místní se smějí, cizí většinou nepříčetně ječí). Vždy je vše to brané s nadsázkou, lidé se baví, popíjejí, nechávají se od masek malovat sazemi a válet ve sněhu.

Jako dítě jsem z této veselice měla tak trochu trauma (které jsem si nejspíš přenesla z nenáviděných návštěv čertů a Mikuláše), hlavně z postavy Slaměného a Žida (což byl paradoxně můj otec, ovšem v masce, která nebezpečně připomínala čerta. Z toho důvodu jsem jako dítě masopust trávila bezpečně schovaná v domě a děsila se zvuků, které vycházely zvenčí (dnes se tomu musím smát, protože ty pazvuky měli na svědomí většinou mí vlastní příbuzní). V pozdějším věku jsem si až s příchodem na střední školu uvědomila, že většina mých spolužaček netuší, co to masopust je, ani o něm nikdy neslyšely. Bylo to zvláštní zjištění, protože pro mě byla masopustní obchůzka součástí roku stejně jako Vánoce, nebo Velikonoce a popisovat atmosféru masopustu někomu, kdo ho nezažil, bylo jako popisovat vegetariánovi jak chutná řízek. Většina lidí se tvářila, jako bychom u nás v „zapadákově“ z dlouhé chvíle praktikovali nějaké šílené pohanské rituály a orgie. V přeneseném slova smyslu ano, přesně o to jde, ale pod tím vším je ukrytý obřad, který sahá hluboko do historie.

2.1 Historický vývoj rituálu

Masopust, neboli ostatky, končiny, fašank - je obřad se závazným sledem událostí, ve většině oblastí spojený s občůzkou masek. Slovo Masopust, stejně jako jeho cizí podoba Karneval pochází z latinského *carnem levare*, čili doslova: odstranit maso.¹

První písemné zmínky o masopustních občůzkách pochází ze 13. století, ale jejich původ sahá daleko dál do minulosti. Do dob starověkého Říma, kdy byl zavedený juliánský kalendář a nový římský rok připadal na dnešní březen, kdy už bylo v jižních zemích teplo, a začínal vegetační cyklus. Náš masopust, stejně jako Karneval v Benátkách, nebo Riu de Janeiro, je vlastně původní oslava nového roku. Po zavedení Gregoriánského kalendáře připadl nový rok na leden.²

„Tato slavnost se zánikem Juliánského kalendáře ztratila význam a zbylo po ní jen veselí, ale tato síla oslavy návratu života v podvědomí společnosti zůstala a spolu s romanizací střední Evropy se dostala i k nám. Tady navázala na místní podloží podobných zvyků a zakotvila jako veselí mezi dvěma pústy-Vánoce a Velikonocemi jako příslib jara v zatím spící zemi.“³

Důvod, proč nebyl masopust během christianizace překryt jiným křesťanským svátkem (jako v případě Vánoc, Velikonoc, nebo Svatojánské noci) popisuje ve své knize Ale na Vondrušková:

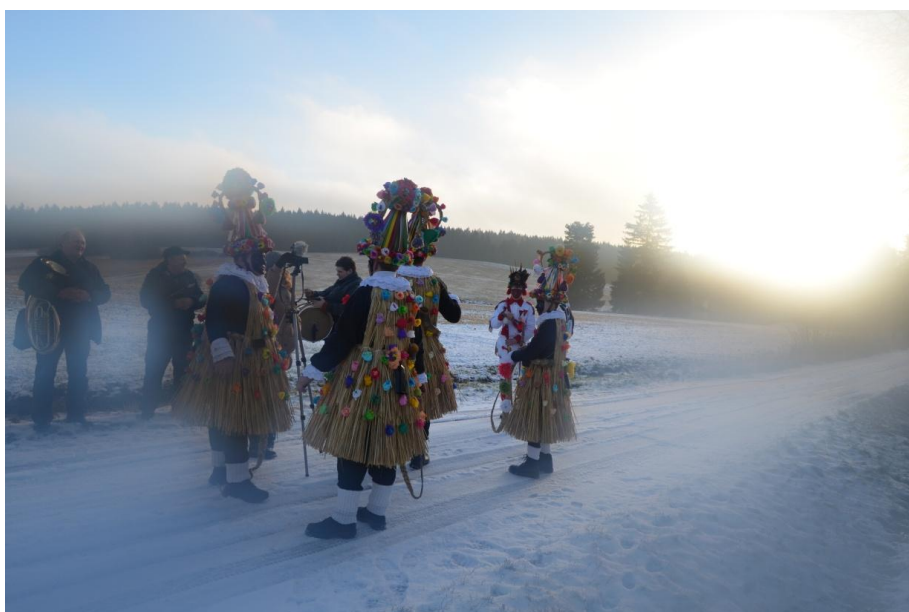
¹ TINKOVÁ, Eva. *České svátky a tradice*. Ilustrace Jan Hora. Kralice na Hané: Computer Media, 2010. ISBN 978-80-7402-078-0.

² LANGHAMMEROVÁ, Jiřina. *Lidové zvyky: výroční obyčeje z Čech a Moravy*. Praha: Lidové noviny, 2004. ISBN 80-7106-525-0.

³ LANGHAMMEROVÁ, Jiřina. *Čtvero ročních dob v lidové tradici*. Praha: Petrklíč, 2008. ISBN 978-80-7229-171-7.

„Někdy byla zatvrzelost lidí tak veliká, že katolická církev raději některé pradávne obyčeje přijala za své, než aby proti nim marně bojovala. Proto jsou lidové zvyky a obyčeje v českých a moravských zemích směsicí pohanských a křesťanských prvků, doplněných prvky naivní víry, ale i zábavy a bezbřehé rozpustilosti.“⁴

Datum masopustu není přesně vymezené kalendářem, jelikož se váže na datum Velikonoc a ty se určují podle lunárního systému. Prakticky je to ale vždy týden před Popelční středou. Prapůvodní smysl tohoto veselí je zakořeněný v rituálu magie plodnosti, která byla pro naše předky stěžejní. Masky svým úsilím předávají svou energii zemi, aby byla plodná po celý rok, náznakově konají kopulaci - v objetí se válejí ve sněhu, špásují se ženami, objevuje se řada skrytých symbolů (včetně řvaní „Óhaháá“ při válení se ve sněhu). Chování masek však nikdy nepřekročí rámec hry, vše je jen v náznaku a každý to bere s nadhledem.⁵

Obr. 6 Slamění na začátku obchůzky

⁴ VONDRUŠKOVÁ, Alena. *České zvyky a obyčeje*. Ilustrace Kamila Skopová. Praha: Albatros, 2004. Oko (Albatros). ISBN 80-00-01356-8.

⁵ LANGHAMMEROVÁ, Jiřina. *Čtvero ročních dob v lidové tradici*. Praha: Petrklíč, 2008. ISBN 978-80-7229-171-7.

„Samotná veselost, bujnost, výskání a smích jsou nejen vydáním se společnosti, ale i obětováním svého kusu energie pro blaho společnosti (aby se lidi bavili). Hrají zde podstatnou roli dávné magické praktiky, především magie plodnosti, významným pomocníkem rituálů byly a dodnes jsou masky. Původně to vůbec nebyly objekty pro zábavu, ale pomáhali aktérům přiblížit se zobrazované postavě (např. budu stejně silný jako medvěd, pokud se obleču do kožešiny, jsem blíž silám přírody, potřebuji, aby mi rostlo obilí tak vysoké, jako je na mé masce,...)

Je tu cítit i velká návaznost na kult předků, kteří, stejně jako ve všech zlomových okamžicích roku (kam původně masopust patřil), mohou symbolicky vstoupit mezi nás. I s nimi se domluvíme snadněji díky převleku z jejich světa.“⁶

Obr. 7 Válení ve sněhu

⁶ LANGHAMMEROVÁ, Jiřina. *Čtvero ročních dob v lidové tradici*. Praha: Petrklíč, 2008. ISBN 978-80-7229-171-7.

2.2 Masopustní obchůzky na Hlinecku

„Tak jak velí tradice, probouzí se k veselosti také obec Studnice...“⁷

Na seznam Nemateriálního kulturního dědictví UNESCO⁸ byly v roce 2010 zařazeny masopustní obchůzky v okolí Hlinska v Čechách. Konkrétně vesnice Studnice, Vortová, Hamry a Blatno - část města Hlinska, odkud pocházím. Masky v jednotlivých vesnicích se od sebe více či méně liší. Protože ale většina mých příbuzných žije ve zmiňovaných Studnicích a otec chodil za masku právě tam, budu zde popisovat právě maškary studnické.

Každá z vesnic je na svoje masky hrdá a pochopitelně ty „jejich“ jsou ty nejhezčí. Během roku se obyvatelé vesnic popichují prohlášeními, jako např. „No jo, ve Vortový nevěděj, co jsou to maškary, vždyť tam šijou krejzlíky ze záclon!“ a hodnotí uplynulé maškary, aby se shodli, které byly letos nejživější, nejzábavnější a nejtradičnější.

Obr. 8 Masopust v historii

⁷ Z *Žádosti o povolení k obchůzce*

⁸ *Reprezentativní seznam nemateriálního kulturního dědictví lidstva UNESCO*. Zařazeno 16. listopadu 2010

Masky se dělí na *červenou* a *černou*. Do červené, nebo také *krásné* řadíme masky Laufra, Ženy a čtyř Turků. Počet červených masek je pevně daný, musí jich být šest a smějí je oblékat pouze svobodní muži. Černá, neboli *škaredá* maska přináležejí ženatým mužům a patří do ní Slaměný, Kobyla, Ras, Žid, Kominík, Medvěd a Medvěďář. Každá z masek má v průvodu své místo a ustálenou úlohu.⁹ Níže se vám pokusím popsat atmosféru masopustu a v dalších kapitolách popíši podrobněji masky, které budu ztvárňovat ve své bakalářské práci.

Den před obchůzkou se takzvaně „*vyvádí kobyla*“. Provádí ji ras a Žid, kobyla by měla co nejdříve práskat bičem, aby ji bylo slyšet. Běží ke kováři, aby ji okoval, a pak běží se zpátky (většinou zapít to do hospody) – jako trénink na následující den. Samotná obchůzka probíhá následovně: ráno aktéři vstávají, spolu s rodinnými příslušníky, kteří jim pomáhají s oblékáním, kolem čtvrté hodiny ranní. Když jsou masky nachystané (většinou kolem sedmé hodiny), zatroubí maska Slaměného na volský roh tolikrát, kolik je masek v průvodu, Turci za doprovodu hudby zatančí první kolečko a následně se všichni autobusem dopraví do přílehlých vesnic Košinoва a Zalíbeného. V Košinově v domě u Navrátilů se vstává časné z rána, protože v tomto domě se tradičně maškary hostí na sádle smaženými vepřovými řízkami. Je to jedna z mnoha chvil, které se za ta léta staly tradicí. Slamění si vždy sundají klobouky a pověsí je na plot, aby se vešli do dveří, a Navrátilovi přednostně pohostí červenou masku a muzikanty.

Obr. 9 Zastávka u Navrátilů

⁹ VOJANCOVÁ, Ilona. *Masopust na Hlinecku*. Národní památkový ústav 2014. ISBN 978-80-90587-0-6.

Poté následuje obchůzka ve vesnici Zalíbené (u starších obyvatel známé také jako Počerný) a odtud průvod zamíří autobusem zpět do Studnic, kde už jsou tou dobou shromáždění lidé, kteří chtějí vidět nejhezčí část - průvod a povolení k obchůzce. Masky se seřadí do ustáleného pořadí a za doprovodu dechové hudby, výskání a práskání bičem se odeberou k domu starosty. Tam Laufr přečte Žádost o povolení k obchůzce:

„Vážená paní starostová,

Milý pane starosto,

Studnická maškara přišla, aby Vás pozdravila a poprosila Vaši milost, abyste ousřední povolení uděliti ráčil obcí Studnice, Košinovské a Počernýho, což království vaše jest. Za to Vám maškara může slíbiti, že se bude slušně chovati, žen a dívek nebude tuze škádliti, občanům na majetku újmy činiti. Bude jen trochu tancovati a muzicírovati, možná drobet píti (v této chvíli se ozve všeobecný povyk z řad maškar a přihlížejících). Všem přejeme dobré pobavení, neboť to je dobrého zdraví znamení.“¹⁰

Načež mu pan starosta odpoví, že povolení uděluje, že mají maškary tančit a provádět všechny symboly rituálu plodnosti, např. skákat vysoko, aby vysoký len rostl,...

Poté probíhá obchůzka po jednotlivých domech. Během dne panuje všeobecná veselost, lidé se smějí, setkávají se s příbuznými, vypravují příběhy z minulých let a probírají jaká letos maškara je, jestli Turci dost výskají, Kominíci utíkají a porovnávají průvod s předešlými lety. Masopust je sám o sobě událostí plnou vzpomínek. Během obchůzky si každý všimne, co se ve kterém domě za ten rok změnilo, kdo do rodiny přibyl a kdo odešel. Jsou tu veselé i smutné příběhy.

Před každým zatančí Turci symbolické kolečko, muzikanti zahrají dvě, tři písničky, paní domácí pohostí maškary i přihlížející tradičními koblihami, pan domácí něčím ostřejším k pití a průvod pokračuje dál. Od domu k domu až do večera. Na konci obchůzky se maškary opět seřadí, hudba zahraje pochod a všichni se odeberou na prostranství, kde se odehraje tzv. *Porážka kobyly*. Všeobecné veselí, povyk a smích vibrují vzduchem a tma dodává celému aktu nádech tajemna. Porážka je vlastně symbolické zakončení masopustu,

¹⁰ VOJANCOVÁ, Ilona. *Masopust na Hlínecku*. Národní památkový ústav 2014. ISBN 978-80-90587-0-6.

a Kobyla, nad kterou je vynesena ortel, symbolizuje hříchy, ze kterých se porážkou celá vesnice očistí.

Jeden z Židů přečte ortel nad kobyloou, zmíní, jakých hříchů se dopustila a komu budou po smrti přiděleny části jejího těla. V této pasáži se zmiňují přítomní členové obce, např. „A její kopyta dostane Zdeněk Dopita.“ Kobyla, která má být poražena pobíhá v kruhu pokřikujících maškar a přihlížejících, práská bičem a několikrát z kruhu uteče. Nakonec ji položí na nosítka a Ras jí symbolicky setne hlavu. V té chvíli spustí muzika umíráček a Turci na nosítkách odnesou Kobylu k hospodě. Tam jí dá Ras napít pálenky, Kobyla ožije, vyskočí a všechny masky začnou za doprovodu písně Okolo Hradce tančit a vtahovat do kruhu přihlížející. Jakmile utichne muzika, je slyšet práskání biči, pokřikování, výskání a útržky písní. Lidé se pozvolna rozcházejí. Pro některé večer Porážkou končí, ovšem odolnější jedinci pokračují dál. Červené masky ve jménu tradice dokonce pokračovat musí. Takže rychlé převlečení do společenských šatů a poté už následuje taneční zábava, které se účastní všichni představitelé červené masky, muzikanti a maškary, které ještě nepodlehly účinkům alkoholu a únavy. O půlnoci mají červené masky sólo, opět se převléknou do kostýmů, zatančí a zábava pokračuje dál. Až do padnutí.

Obr. 10 Turci na konci obchůzky

2.2.1 Žid

Žid neboli Kramář je maska oblečená do starého dlouhého kabátu - tzv. *mantlu*, který je pošíť kožešinami, třásněmi a odstřížky látek. Na hlavě nosí klobouk zdobený koutími nebo bažantími pery, které trčí do všech stran. Obličej zakrývá textilní maska s dlouhým nosem a vousy z kožešiny. Někteří badatelé se domnívají, že tato maska symbolizuje ducha předků a od pojmenování polského označení podobné masky - *dziad*. Představitel této masky vyvolává různé humorné scénky s přihlížejícími, ukazuje jim sprosté obrázky, nabízí různé věci ze své brašny k prodeji, či holí muže dřevěnou břitvou. Kromě brašny nosí také bič, kterým při chůzi praská a hůl zvanou ježovka.¹¹

Obr. 11 Žid

¹¹ VOJANCOVÁ, Ilona. *Masopust na Hlinecku*. Národní památkový ústav 2014. ISBN 978-80-90587-0-6.

Moje první vzpomínky na tuto postavu jsou poněkud mlhavé, takže k jejich rekonstrukci jsem si prohlédla stará rodinná videa, fotografie a ptala se rodičů na svoje reakce. Musím říct, že jako každé dítě, které s touto tradicí vyrůstalo, jsem ji zpočátku brala jako něco samozřejmého. Nejprve ve mně různorodé tvary a barvy budily zvědavost, vnímala jsem zvuky a hudbu, která se mi líbila. Nicméně po nějakém čase naši rodičové usoudili, že jsme se sestrou dost velké na to, aby k nám na Mikuláše začali chodit čerti... Ten večer někdo škodolibě natočil na video, takže můžu alespoň přesně určit, kde měl můj strach kořeny. V jednu chvíli totiž do místnosti s řevem vběhne strýc převlečený za čerta a v dalším okamžiku už se prababička s mamkou snaží uklidnit hystericky vřeštěcí dítě slovy „Neboj se, Stančo, vždyť je to jenom strejda...“ Ne, nebyl. Pro mě to byl čert, co si pro mě přišel z pekla a já se kvůli němu zalykala slzami a trásla strachem.

Při následujících maškarách, které se konaly za tři měsíce, mi už místo úsměvu obličej křivil strach a jakmile jsem uslyšela cinkání zvonců, práskání bičem a dechovou hudbu, zavírala jsem se v pokoji a bála jsem se i podívat z okna. Bylo mi to nad slunce jasné. Ty příšery, co nám tancovaly po zahradě, musely taky pocházet z pekla. Měly obleky z kožešin, obličej jako uhel, nebo jako krev a jakmile mamka, vyšla z domu, popadly ji a vyválely ve sněhu. Čerti a bubáci.

V té době chodil otec za masku Žida. Bylo to zvláštní. Jako malou mě tenhle bubák choval v náručí a najednou jsem ho viděla pokřikovat po lidech a práskat bičem, jako čerta. Na jeden den v roce se mi tat'ka změnil v hrůzostrašné zjevení v otrhaném kabátě, masce s dlouhým nosem a vysokou čepicí. Bála jsem se ho, přestože jsem věděla, že je to on. Pro mě to byl bubák až do chvíle, kdy si sundal masku z obličej.

Obr. 12 Moje první fotka s Židem

V pozdějším věku jsem našla tuto masku na naší půdě ve skříni. Koukala na mě od-
sud jako běs zbavený života. Postupně jsem se přestala bát, zato jsem časem začala zkou-
mat některé podezřelÉ prvky, jako například hůl s vycpaným koncem, kterou některé
masky nosily a při jakékoli příležitosti s ní neváhaly přihlížející šťouchnout do oblasti
rozkroku. Další podezřelou věcí mi byla brašna, kterou otec nosil k masce. Hlavně Slabi-
kář, který se jen jako Slabikář tvářil a obrázky v něm měly za následek, že ohledně sexuál-
ní výchovy jsem se nemusela rodičů na nic ptát. Ano, později mi došlo, že celá tradice má
velmi erotický podtext a že se hluboko pod ní skrývá oslava plodnosti stará jako lidstvo
samo. Jako je tomu ostatně s většinou tradic.

Obr. 13 Masky v průvodu

2.2.2 Ras

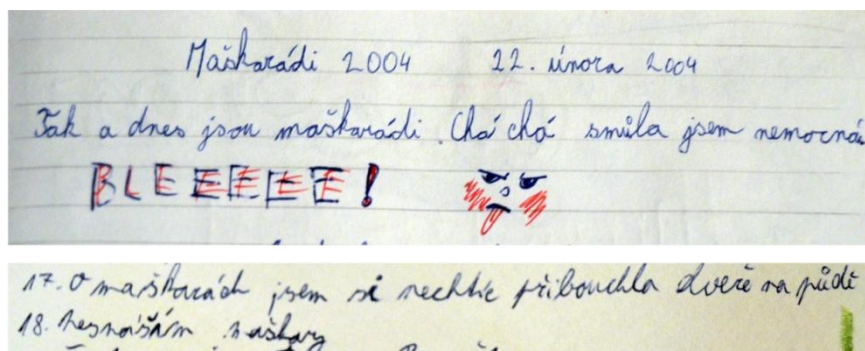
Ras je maska s obličejem natřeným na červeno. Na nose mu sedí červené brýle a na hlavě čepice posítá kohoutími pery a starými odznaky. Oblečen je bíle, kolem pasu má uvázanou zástěru a šikmo přes hrud' nosí věnec buřtů zhotovených z červené látky. Nezbytnými pomůckami Rasa je bič, ježovka a velký dřevěný nůž. Tato maska hlídá a doprovází masku Kobyly a maže přihlížející červenou barvou.¹²

Obr. 14 Ras

Další moje vzpomínka je z období puberty, kdy jsem Maškary bytostně nesnášela, jednou ročně mě kolem sedmé budila dechovka a práskání bičů a já chtěla utéct pryč, někam do civilizace, kde se nedrží „takovýhle trapný vidlácký svátek“. Každý Masopust jsem v té době trpěla zavřená doma a předstírala jsem, že s tím, co se děje za okny nemám nic společného. Když už jsem se musela vyjít ven, obcházela jsem průvod širokým obloukem a spolu s kamarádkami jsme jim utíkaly, jen abychom neměly pomalované obličejové barvou. Přišlo mi to celé jako hrozný „úlet“ a už jenom zvuk dechové hudby mě doháněl k šílenství. Jakmile bylo po Porážce, s úlevou jsem si oddechla, že mám zase na rok pokoj.

¹² VOJANCOVÁ, Ilona. *Masopust na Hlínecku*. Národní památkový ústav 2014. ISBN 978-80-90587-0-6.

Obr. 15 Záznamy z tehdejších deníků

Toto moje tehdejší chápání Masopustu snad nejlépe vystihuje maska Rasa, kterou jsem našťavaně pozorovala z okna a nesnášela ji za to, že ve mně stále vzbuzuje respekt, který přetrval z dětství. Jak si tam vyskakoval a vřeštěl, práskal bičem a válel lidi ve sněhu, zatímco já si přála být co nejdál. Věděla jsem, zhruba, co se doopravdy skrývá pod symbolikou vycpaných tyčí, válení se ve sněhu a cítila jsem se trapně, že se to děje na veřejnosti, dokonce před naším domem. Rudá barva a bič této masky bylo příznačné ztvárnění vzteku a studu, který ve mně vřel.

2.2.3 Kominík

Kominík je maska oblečená v černém, na zádech má našité dva ciferníky. Jeden označuje hodinu zahájení obchůzky, druhý její konec. Na hlavě má plátěnou bílou čepici-lodičku, na rameni přišitý žebřík z bílého plátna a samozřejmě nechybí bílé krajkové krejzlíky na krku a na zápěstích. Kominíci jsou nejpohyblivější masky, honí se za přihlížejícími, mažou je černou barvou, kterou mají natřenou na obličeji a zametají zem březovým košťátkem.¹³

¹³ VOJANCOVÁ, Ilona. *Masopust na Hlínecku*. Národní památkový ústav 2014. ISBN 978-80-90587-0-6.

U téhle masky jsou už moje vzpomínky zaostřenější, protože doba, kdy se ve mně odpor k masopustu zlomil, nastala, když za masky začali chodit moji kamarádi a příbuzní. Není náhoda, že většina z nich začínala právě s maskou Kominíka, protože je to maska nejživější, utíká většinou za děvčaty a kromě mazání obličejů přihlížejících nemá žádné povinnosti.

Obr. 16 Kominík

Vzpomínám si, jak jsme je s kamarádkou schválně škádlily, aby za námi utíkali přes náledí, a pak jsme se smály, když jim v běhu prokluzovaly kopačky. Když upadli, váleli se na ledu a špinili ho černou barvou. Když začali chodit za Kominíky spolužáci, nemohla jsem je přes začerněný obličej poznat až do chvíle, kdy byli příliš blízko. Pak jsem stihla většinou jen krátce zaječet, nohy mi vyletěly do vzduchu a už mě váleli v závějích. Černidlem mi naschvál barvili obočí, protože věděli, že to jde nejhůř umýt. Jedny Maškary jsme s kamarády-Kominíky po Porážce zpívali v hasičské zbrojnici pomalu až do ochraptění, další rok jsem se pokoušela s jedním z nich udržet tempo v pití pálenky. Nevydržela jsem. Mě vezli polomrtvou domů a kamarád byl schopen dochodit s průvodem až do Porážky a ještě jít večer na zábavu.

V posledních letech se vždycky na Masopust těším, ráno, když mě budí „dechovka“ se potutelně usmívám, chodím za průvodem spolu s houfem příbuzných (kterých je stejně celá vesnice) a většinu písniček, které se zpívají už znám. Je to pro mě období, kdy jsem s lidmi, které znám a mám ráda, kdy je veselo a vzpomíná se na roky předešlé. Z mojí hlavy dávno vymizel strach a stud. Maškary provází veselé vzpomínky a navíc i hrdost na všechny kamarády a moje čtyři bratrány, že se drží starých tradic, hlásí se k nim a baví je to. A právě tuhle veselost a hravost pro mě ze všech masek nejvíc ztvárňuje maska Kominíka.

Obr. 17 Kominíci v historii

3 INSPIRAČNÍ ZDROJE

3.1 Kazuo Shiraga

Tento japonský výtvarník mě nadchl dynamičností svého výtvarného projevu. Inspirovala jsem se jeho expresivním stylem malby, který mi byl vždy nějakým způsobem blízký, protože mnohdy vyjadřuje víc, než realistická malba.

Shiraga, který byl frustrován svázaností umění se již na studiích rozhodl experimentovat a zkoumat spojitost mezi tělem a plátnem. Maloval pomocí prstů a chodidel, což jeho dílům dodává charakteristický ráz. Používal pastózní nánosy barev a z jeho obrazů je cítit vliv amerického abstraktního expresionismu a inspirace Jacksonem Pollockem. Jeho malby odhalují výjevy z japonské historie, čínské mytologie a Buddhismu. V konečném výsledku divák vnímá plátno jako živý objekt, rozmáchlé tahy vytvářejí iluzi pohybu. Mimo plátno maloval na zvířecí kožešiny, vytvářel i performance v blátě.¹⁴

Obr. 18 Kazuo Shiraga - Funsyutu

¹⁴ Kazuo Shiraga Biography. *Artnet.com* [online]. 2016 [cit. 2016-05-08]. Dostupné z: <http://www.artnet.com/artists/kazuo-shiraga/biography>

3.2 Vladimír Kopecký

Tento český sklářský výtvarník se ve své tvorbě věnuje prostorovým objektům z plochého skla, malbě a sítotiskům. Do roku 2008 působil jako vedoucí na Ateliéru skla na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze. Jeho tvorbu je možné dělit na období, ovšem autor vše nechává otevřené a k některým svým tématům se neustále vrací. Velmi ho ovlivnila práce pro architekturu v 70. letech, kdy pomocí vrstvení plochého skla a barev vytvářel trojrozměrný prostor. Naproti tomu od 80. let se věnuje spíše expresivnímu způsobu vyjadřování. Vrství skleněné bloky, tabule a barvy do divokých kompozic, ve kterých využívá i materiály jako je dřevo, cihly, ...¹⁵

Nechává na diváky působit sklo v minimalisticky čisté rovině, věnuje se geometricky ukázněné i akční malbě. Od roku 2010 vytváří sítotisky, ve kterých se opět odráží jeho vnitřní polarita mezi akcí a klidem. Moji pozornost upoutala autorova akční stránka, především performance na hutích. Při těchto představeních na kompozice z plochých skel a různých předmětů nechává stékat horké sklo z píšťaly a za doprovodu hudby vše polévá barvami. Včetně sebe samého. Líbí se mi sledovat přípravy na performance, jsou jako ticho před bouří. Kompozice, které jsou nejprve pečlivě uspořádané, jsou vzápětí ve víru hudby a energie přetvořeny na něco zcela jiného.

Obr. 19 Vladimír Kopecký - Performance

¹⁵ KOPECKÝ, Vladimír, Martin DOSTÁL a Petr VOLF. *Vladimír Kopecký: bouře a klid*. Praha: Retro Gallery, 2014. ISBN 978-80-260-6037-6.

3.3 Sarah Nance

Sarah Nance je americká výtvarnice, která se zabývá instalací, kresbou a sochou. V její tvorbě hraje hlavní roli světlo jako prostředek k vyjádření krásy a pomíjivosti. Pracuje s hedvábným vláknem, mořskou solí, rozdrcenými ulitami a mnoha dalšími materiály. Mimo výtvarné praxe má i zkušenosti s vytvářením vláken, protože pracovala jako laboratorní technik v oddělení vláken na Univerzitě v Oregonu. Z jejích prací je cítit klid, vyrovnanost a čistota. Silně na mě zapůsobily její instalace s pomocí vláken, především instalace nazvaná *shell phoenixes, light*. Práce je vytvořená z hedvábných vláken, které jako paprsky vystupují z pukliny ve zdi a na zemi se dotýkají kalužiny z mořské soli a rozdrcených mušlí. Vše je nainstalováno v opuštěném koutu ulice, a v pomalu zapadajícím slunci jsou zachyceny proměny stínů, které vlákna vrhají. Jak sama autorka říká:

“My final works are ghostly records of systems, spaces and gestures. Fragile, airy forms – hardly visible from a distance – slip between existence and nonexistence yet invite close study of their intricacies. The materials I employ (ranging from neon markers to organic matter) are manipulated to transcend their original identities and become something foreign and arresting.”¹⁶

Obr. 20 Sarah Nance - *Shell phoenixes, light*

¹⁶ Artist Talk: Sarah Nance. Eugene Contemporary Art [online]. [cit. 2016-05-04]. Dostupné z: <http://www.eugenecontemporaryart.com/event/artist-talk-sarah-nance/>

3.4 Adriena Šimotová

Tato česká umělkyně patří mezi výrazné představitele generace 60. let. Ve své tvorbě byla silně poznamenána druhou světovou válkou, věnovala se malbě, grafice a soše. Studovala na VŠUP pod vedením profesora Josefa Kaplického. Po celý život se snažila nacházet nové techniky, prořezávala, mačkala a vrstvila papír, malovala pomocí rukou, nohou... Její práce vyzařují klid, jsou jemné a zachycují cosi éterického z lidské podstaty.¹⁷

Zaujala mě nejen její práce, ale i osobnost, protože přes veškeré životní těžkosti nepřijímala zakázky, se kterými se vnitřně neztotožňovala. Pro mě se staly inspirací její pastelové, pigmentové a uhlové obrazy tvořené jakoby letným dotykem, které vytvářejí dojem daného předmětu. Z nich cítit rozechvění a dávají divákovi spoustu prostoru k domýšlení a hledání. Avšak jak sama autorka říkala:

Obr. 21 Adriena Šimotová - Host

¹⁷ ŠIMOTOVÁ, Adriena a Karel HVÍŽDALA. *Stopy Adrieny Šimotové: tři dialogy s prologem a epilogem*. 2. vyd. Praha: Máj, 2011. ISBN 978-80-7363-379-0.

„Nepřála bych si, aby někdo hledal v mém díle patetické poselství. To určitě ne. Ale přesto jsem ráda, když někdo tu flašku se vzkazem vytáhne. Vzkaz, to je to správné slovo. Vzkaz v mé tvorbě je možné najít. Na něj si trůufám, a pak ho také každý nemusí vytáhnout. Je to věc svobodné volby. Na nikoho nenaléhám.“¹⁸

3.5 Vojtěch Trocha

Vojtěch Trocha je v současné době končícím studentem Akademie Výtvarných umění v Praze. Zabývá převážně sochou, ilustrací a počítačovou grafikou. Již dříve jsem měla možnost jeho tvorbu pozorovat, ovšem nejvíce mě zaujaly jeho kresby Masopustu ve Vortové. Masky jsou zachyceny v pohybu a kresba je nenásilně doplněná barvou. Kromě ilustrací a grafického zpracování panelů pro výstavu masopustu na Hlineckém Betlémě vytvořil také design loga Masopustních masek a občůůzek na Hlinecku.

Obr. 22 Vojtěch Trocha - ilustrace

¹⁸ Adriena Šimotová. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2016-05-08]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Adriena_%C5%A0imotov%C3%A1

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 KONCEPT

Na začátku jsem si své úhly pohledu nejprve rozdělila do tří vzájemně se prolínajících skupin:

Matka - vzpomínky na prostředí knihovny, kde jsem díky matčině povolání téměř vyrůstala, zároveň je to pojetí vzpomínek jako jakéhosi archivu, do kterého si příběhy ukládáme a můžeme se pro ně kdykoliv vracet.

Otec - zážitky generací mé rodiny, které pracovaly v jedné tkalcovské firmě. Pomocí tohoto řemesla jsem se snažila ztvárnit vzpomínku jako vlákno a demonstrovat proces, jakým naše zkušenosti tvoří to, kým jsme v současnosti.

Kraj - paměť místa, nové vzpomínky překrývající ty staré. Zde jsem využila každoročně se opakující tradice masopustu jako nositele mých vzpomínek. Jsou to vzpomínky nejen osobní, ale také vzpomínky rodinné, v širším pojetí jde o paměť celého kraje.

Z těchto tří okruhů jsem si ke ztvárnění nejprve zvolila Otce, ale postupem času se ukázalo, že nejsem schopná pracovat s tímto tématem tak, aby to bylo divákovi srozumitelné, proto jsem volně přešla k okruhu Kraje. Nebudu zapírat, že jedním z impulzů, který mě k této změně vedl, byl i právě probíhající masopust, při kterém se vždy vzpomíná na roky předešlé a který je obecně spojen s takovou dávkou energie a radosti, že by byla škoda se jím blíže nezabývat.

Tento směr uvažování mi nabídl více možností, jak téma ztvárnit a propojit ho s médiiem skla. Zároveň mi umožnil i větší volnost vyjádření pomocí linky a barvy. Mým cílem bylo i vyjádřit pohyb, přenést svou energii na plátno, stejně jako účastníci masopustu předávají sílu zemi, aby byl následující rok plodný. Každý rok se tento rituál odehrává a každý rok se o trochu změní i můj pohled na ni. Původní strach, stud a nevědomost se časem změnilo na pochopení, radost a úctu.

Dnes jsem ráda, že jsem se narodila do kraje ovlivněného touto tradicí a že ji mohu pomocí své tvorby zprostředkovat lidem, kteří ji možná neznají, nebo se na ni u nich zapomnělo. Vzpomínky se přeci mají předávat dál, aby se uchovaly v paměti příštích generací. Mým záměrem bylo vytvořit chronologický průřez mými vzpomínkami a ztvárnit jednotlivé masky, tak, jak se mi v dané době jevily.

5 REALIZACE

V této kapitole budu popisovat vývoj a průběh realizace tří stěžejních částí mojí práce: média, barvy a figury.

5.1 Médium

Zde bych se ráda věnovala vývoji materiálu, na který jsem se rozhodla své vzpomínky přenést.

Mým původním záměrem, bylo vytvářet tvary ze skleného vlákna, které by evokovaly moje vzpomínky na určité místo. Tvarovala jsem je přímo na originály pomocí skelné tkaniny a vodního skla, které zafixovalo výsledný tvar.

Po tom, co jsem se rozhodla od základů překopat svojí práci (upustila jsem od tématu snovadla a začala jsem se zabývat masopustem) se mi přece jen nechtělo zahazovat vše, čemu jsem do té doby věnovala čas. A protože Masopust je z velké části spojen s mým otcem, jako téma předešlé, rozhodla jsem se do něj nějakým způsobem také zakomponovat skelné vlákno. Původní myšlenkou bylo to, že budu přenášet své vzpomínky přímo na tabulové sklo. Nejprve jsem chtěla pomalovaná skla vrstvit za sebe a nechat je utavit. Poté se mi zdálo, že malba vyzní lépe na čistém tabulovém skle. Ovšem stále to nebylo ono.

Obr. 23 Malba bičem na skle

Rozhodla jsem se tedy využít skelnou tkaninu slepenou vodním sklem. Zjistila jsem, že na ní sice barvy drží, ale vzorek tkaniny obraz dost ruší. Potřebovala jsem tkaninu s vlákny vedenými pouze v jednom směru. Bohužel, nic takového se nevyrábí, takže jsem si musela pomoci sama. Po několika zkouškách jsem se naučila spojovat jednotlivá skelná vlákna do souvislé plochy, čili do jakéhosi plátna.

Díky tomu, že jsem vlákna spojovala vodním sklem, se plátno stalo křehkým a průsvitným, ale zároveň dostatečně pevným na to, aby zvládlo i hrubší zacházení. Do té doby jsem zkoušela vytvářet pouze menší formáty, ale protože jsem chtěla mít výsledné figury v životní velikosti, zkusila jsem vyrobit plátno 200x80 cm. Překvapivě i to drželo pohromadě, dokonce, i když jsem ho zkušebně několikrát srolovala. A tak jsem se místo tabulového skla rozhodla zachycovat své vzpomínky na vlákno.

Při výrobě jsem si nejprve natahala na rovnou desku skleněná vlákna, poté jsem je po částech natřela vodním sklem a pomocí špachtle jednotlivá vlákna rozmělnila tak, že došlo k jejich prolnutí. Takto jsem postupovala, dokud nebylo plátno hotové. Po zhruba 12 hodinách následovalo sejmutí z desky a opatrné srolování. Konce plátna jsem záměrně nespojovala, abych s volnými nitěmi mohla pracovat během instalace.

Obr. 24 Výroba plátna

5.2 Barvy a nástroje

Co se barev týče, věděla jsem, že chci používat přímo barvy, jaké nosí maškary při obchůzce. Černá a červená barva, jejich typická, nezaměnitelná vůně, to je součást mých vzpomínek, kterou jsem také chtěla divákovi zprostředkovat. Barvy se totiž míchají spolu s krémem na ruce a olejem, navíc černidlo se vyrábí ze sazí, takže má svou charakteristickou vůni, která mi vždy maškary připomene.

Původně jsem chtěla nalíčit barvami všechny své příbuzné, kteří kdy za maškaru chodili, otisknout jejich tváře na sklo a s tím potom pracovat. Až když jsem od tohoto nápadu upustila a rozhodla se věnovat malbě, začala jsem přemýšlet, jaký bych měla používat nástroj. Řešení se samo nabízelo. Vzpomněla jsem si totiž na kabát od Žida, který přechováváme na půdě a na bič pověšený u okna. Co lépe by vystihovalo vzpomínky a pohyb maškar, než kdybych k malbě použila přímo pomůcky, které samy nosí? Při obchůzce se práská bičem, zametá březovým košťátkem, šťouchá ježovkou a Turci točí bílými kapesníky. Rozhodla jsem se pro ježovku (hůl s vycpaným koncem), koště a bič. Jelikož jsem se v několika svých předešlých pracích zabývala i mechanikou, přemýšlela jsem i o tom, že by nástroje malovaly samy. Jenže používat mechaniku na ztvárnění něčeho tak specifického a živelného mi bylo proti srsti. Chtěla jsem dílu předat vlastní energii, stejně jako maškary symbolicky předávají energii zemi, aby plodila. Navíc jsem se nechtěla připravit o možnost vyzkoušet si malovat bičem.

Co se týče malování ježovkou, věděla jsem, že se výsledek bude podobat tupování. Od malby koštětem jsem mohla očekávat výsledek jako hrubým štětcem. Ovšem malba bičem byla výzva. Nejprve jsem se musela ho naučit ovládat. Párkrát si s ním prásknout jsem samozřejmě zkoušela už jako malá, když jsem ho objevila na půdě (většinou se to ale neobešlo bez zranění). Ale namočit ho do barvy a trefit se zhruba na stejné místo už bylo těžší.

Obr. 25 Zkušební malba

Při prvních pokusech to odnesly dveře ateliérového skladu. Poučila jsem se a použila ke zkoušení místo skla papír většího formátu. Ten se ale záhy roztrhl, takže mi nezbylo, než vyzkoušet malbu přímo na zkušebním plátně ze skelného vlákna. K mému překvapení plátno ustálo i mé silnější rány a barva vynikla více, než na obyčejném papíře. Přestože jsem ke zkušebním skicám používala originální nástroje, přímo od maškar, k finální malbě mi bylo třeba nástrojů nových, barvou neposkvřených. To zahrnovalo vlastnoruční výrobu jak březového košťátka a ježovky, tak i biče. Bič pro mě vlastnoručně vyráběl tatínek, takže jsem se nejen přiučila něco o jeho výrobě, ale jako jedna z mála dívek (které za maškary správně chodit nesmějí) se můžu pochlubit svým vlastním.

Obr. 26 Nástroje

Samostatnou kapitolou potom byly barvy. Jelikož jejich výrobu na masopust obstarává rodina Daleckých, obrátila jsem se na ně. Černá barva se vyrábí smícháním uhelných sazí, krému na ruce a dětského oleje. Olej jsem do svých barev nepoužívala, protože by potom neměly žádoucí konzistenci. Sehnat krém na ruce také nebyl problém, ovšem obstarat si v období boomu kondenzačních kotlů uhelné saze byl oříšek. Svoje první černidlo jsem tak musela vyrábět ze sazí z vlastního komína. Přiblížila jsem si tak kominické řemeslo víc, než bych chtěla (po mém zákroku bylo černo po celém pokoji). Saze nebyly z uhlí, ale ze dřeva, nicméně jsem získala zásoby pro své první pokusy. Saze jsem na ateliéru přesíla na jemný prach, a smíchala pomocí tříče s krémem na hutnou pastu. Barva byla

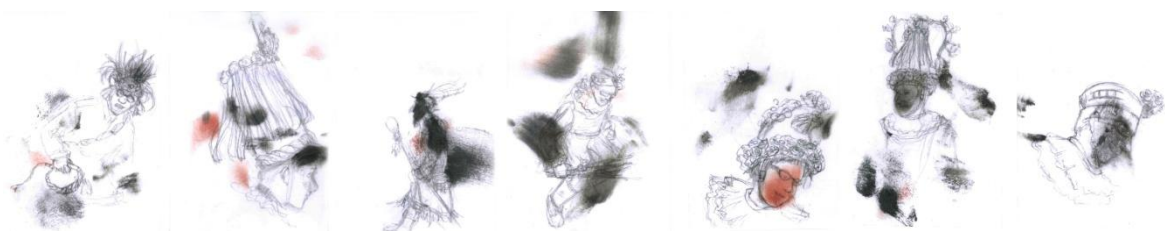
sytá, ale dala se lehce setřít. Proto jsem do směsi přimíchala i akrylový lak, aby se nestírala. Červená barva byla ale ještě větší oříšek, protože jsem se nemohla dohledat správného odstínu a místo požadované barvy jsem objednala oxid železnatý. Když už jsem sehnala správnou malířskou hlinku, reagovala jinak s krémem na ruce a s akrylovým lakem, takže k výslednému odstínu jsem si stejně musela pomoci tmavším oxidem železa. Pomocí akrylového laku jsem mohla barvy lépe ředit a vytvářet v malbě valéry.

Obr. 27 Výroba černé barvy

5.3 Figury

Jak jsem již popsala dříve, postavy, které chci ztvárnit, jsou Žid, Ras a Kominík. Rozhodla jsem se tak po delší úvaze a po zpovídání všech členů rodiny, za co a kdy chodili. Pomocí těchto poznatků jsem si vytvořila tabulku, abych zjistila, za jaké masky se u nás v rodině chodilo nejčastěji, jakou barvu a nástroje bych mohla použít,... Téměř všichni příbuzní chodili za Kominíka a za Turka. Ovšem Turek nemá kromě kapesníku žádný výrazný nástroj, jakým by se dalo malovat. Figurou Žida jsem si byla od začátku jistá, že ji chci ztvárnit, protože je to přímý odkaz na mého otce. Nemá sice obličej začerněný barvou, ale nosí jak ježovku, tak bič. Kominík, za kterého chodili téměř všichni, byl také jasnou volbou, navíc je to jediná postava, která má jiný nástroj, než hůl a bič. Ale koho chci zobrazit jako třetí figuru, tím jsem si nebyla jistá. V úvahu padla Kobyly, která se v historii naší rodiny také vyskytovala, ale na tu nemám žádné negativní vzpomínky, které bych mohla zobrazit. Rozhodla jsem se proto pro figuru Rasa, který práská bičem, je v obličejí natřený na červeno a bude pro diváka snáze rozpoznatelný, než neformální postava Kobyly.

Obr. 28 Skicy z masopustu

První skicy jsem kreslila přímo v průběhu masopustu. Barvy, kterými mi během obchůzky natřeli obličej, jsem přenesla na papír a barevné skvrny jsem doplňovala kresbou. Protože ale byla kresba příliš určitá, začala jsem skicovat z fotografií, které jsem během obchůzky pořídila. Snažila jsem se kreslit co nejrychleji, pouze v lince, aby se moje kresba uvolnila, a některé skicy jsem doplnila barvou.

Obr. 29 Skicy linkou

Jakmile jsem dostala postavy „do ruky“, začala jsem pracovat s barvou, nejprve na menší formáty pauzovacího papíru. Abych se co nejvíce přiblížila nástrojům, které budu ve finále používat, vyrobila jsem si miniaturní repliky biče a ježovky, místo košťátka posloužil roztřepený štětec. Po několika těchto menších skicách jsem přistoupila k většímu formátu. Nejprve jsem zkoušela různé nástroje a barvy, aby originály zůstaly uchráněny - používala jsem k malbě kus hadru na podlahy, smeták, ... To vše na balicí papír. Po tom, co jsem si na větší formát zvykla a naučila se zhruba s nástroji zacházet, malovala jsem figury na velkoformátový pergamenový papír přilepený na okně, abych viděla, jak se malba chová v průhledu.

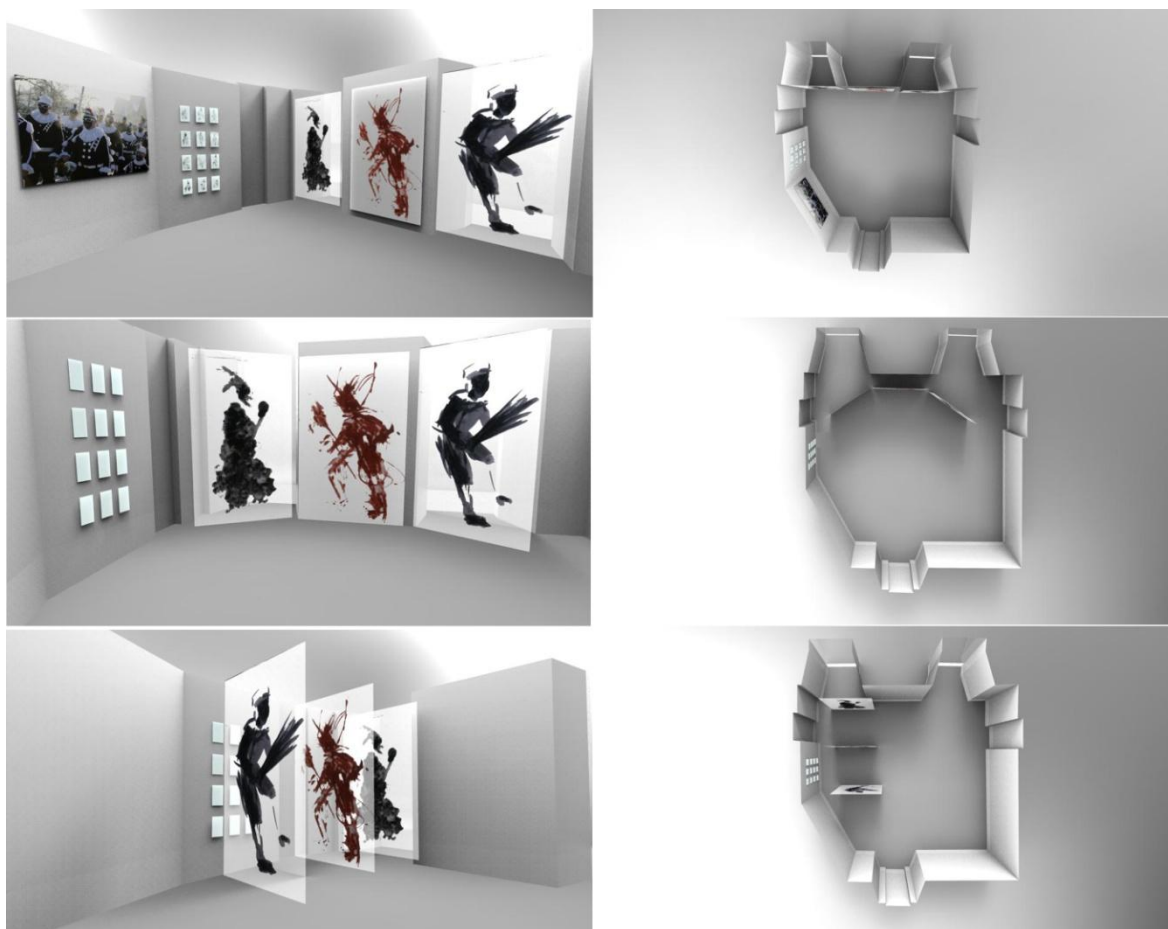
Při malbě na hotové plátno jsem se co nejvíce snažila vžít do emocí, které chci vyjádřit. U Žida to byl respekt, u Rasa agrese a u Kominíka veselí. U každé figury jsem se pomocí hudby a vzpomínek naladila na danou emoci a snažila se ji promítnout do malby.

Obr. 30 Skicy barvou

6 INSTALACE

Naše bakalářské práce budou nainstalovány v prostorách Zlínského zámku. Jelikož výsledkem mojí bakalářské práce budou tři vekoformátové malby, věnovala jsem se návrhům instalace už od začátku. Mým původním nápadem bylo instalovat plátna do jakési scény, jejíž součástí by divák byl. Později jsem přemýšlela o instalování pláten za sebe jako chronologickou posloupnost vzpomínek. Původně jsem chtěla na jednu ze stěn promítat i video z tvorby, ovšem s odstupem času mi začalo být jasné, že by to mělo spíše negativní dopad, protože by odvádělo pozornost od pláten. Chtěla bych, aby na plátna působilo přirozené světlo a celou instalaci bych chtěla doplnit skicami a fotodokumentací. Jednou z variant je i vystavení nástrojů, které jsem používala pro malbu. Navrhla jsem několik vizualizací, ovšem ani 3D program nedokáže obsáhnout veškeré množství faktorů, které výsledek instalace mohou ovlivnit. Z toho důvodu se pro konečné uspořádání pláten rozhodnu až na místě.

Obr. 31 Návrhy instalace

ZÁVĚR

Pokoušet se ztvárnit vzpomínky pro mě nebylo nijak lehké a několikrát jsem se vychýlila od tématu a změnila výsledný objekt, než jsem došla k řešení, které mi bylo blízké, bavilo mě a vyjadřovalo to, co jsem chtěla sdělit. Musím říct, že každá komplikace, která mě donutila se nad tématem znovu zamýšlet a hledat jiné cesty, mi dala nové zkušenosti. Každá etapa práce pro mě hodně znamenala a svým způsobem mě něco naučila. Ačkoliv dobře vím, že ne každý by vyjádřil své vzpomínky způsobem, jakým jsem to udělala já a že po dokončení práce mi vyvstanou nápady, jak jsem to mohla udělat jinak, či lépe, musím říct, že jsem se svou prací spokojená. Vycházela z mé podstaty a dala jsem do ní mnoho emocí a energie. Dozvěděla jsem se spoustu nového o tradicích spojených s mým rodným krajem a jsem moc ráda, že je prostřednictvím svojí práce mohu reprezentovat.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. LANGHAMMEROVÁ, Jiřina. *Čtvero ročních dob v lidové tradici*. Praha: Petrklíč, 2008. ISBN 978-80-7229-171-7.
2. LANGHAMMEROVÁ, Jiřina. *Lidové zvyky: výroční obyčeje z Čech a Moravy*. Praha: Lidové noviny, 2004. ISBN 80-7106-525-0.
3. TINKOVÁ, Eva. *České svátky a tradice*. Ilustrace Jan Hora. Kralice na Hané: Computer Media, 2010. ISBN 978-80-7402-078-0.
4. VONDRUŠKOVÁ, Alena. *České zvyky a obyčeje*. Ilustrace Kamila Skopová. Praha: Albatros, 2004. Oko (Albatros). ISBN 80-00-01356-8.
5. VOJANCOVÁ, Ilona. *Masopust na Hlinecku*. Národní památkový ústav 2014. ISBN 978-80-90587-0-6.
6. KOPECKÝ, Vladimír, Martin DOSTÁL a Petr VOLF. *Vladimír Kopecký: bouře a klid*. Praha: Retro Gallery, 2014. ISBN 978-80-260-6037-6.
7. ŠIMOTOVÁ, Adriena, BRUNCLÍK, Pavel (ed.). *Adriena Šimotová: Národní galerie v Praze, Sběrka moderního a současného umění, Veletržní palác 2001 : [retrospektiva]*. V Praze: Národní galerie, 2001. ISBN 80-902285-2-6.
8. ŠIMOTOVÁ, Adriena a Karel HVÍŽĎALA. *Stopy Adrieny Šimotové: tři dialogy s prologem a epilogem*. 2. vyd. Praha: Máj, 2011. ISBN 978-80-7363-379-0.
9. Časopis *Umění/Art*. 2015(LXIII). ISSN 0049 5123.
10. ZHOŘ, Igor. *Proměny soudobého výtvarného umění*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992. ISBN 80-04-25555-8.
11. ŠVICKÝ, Miroslav. *Návrat Slovenov: v duchu a slove*. Kokava nad Rimavicou: Diva, 2014. ISBN 978-80-971550-0-1.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Nejst. Nejstarší

Např. Například

SEZNAM OBRÁZKŮ

<i>Obr. 1 Tkalcovská osnova</i>	10
<i>Obr. 2 Vlákna vedoucí od snovadla</i>	11
<i>Obr. 3 Otec a snovadlo</i>	12
<i>Obr. 4 Skelné vlákno</i>	13
<i>Obr. 5 Původní instalace</i>	14
<i>Obr. 6 Slamění na začátku obchůzky</i>	17
<i>Obr. 7 Válení ve sněhu</i>	18
<i>Obr. 8 Masopust v historii</i>	19
<i>Obr. 9 Zastávka u Navrátilů</i>	20
<i>Obr. 10 Turci na konci obchůzky</i>	22
<i>Obr. 11 Žid</i>	23
<i>Obr. 12 Moje první fotka s Židem</i>	24
<i>Obr. 13 Masky v průvodu</i>	25
<i>Obr. 14 Ras</i>	26
<i>Obr. 15 Záznamy z tehdejších deníků</i>	27
<i>Obr. 16 Kominík</i>	28
<i>Obr. 17 Kominíci v historii</i>	29
<i>Obr. 18 Kazuo Shiraga - Funsyutu</i>	30
<i>Obr. 19 Vladimír Kopecký - Performance</i>	31
<i>Obr. 20 Sarah Nance - Shell phoenixes, light</i>	32
<i>Obr. 21 Adriena Šimotová - Host</i>	33
<i>Obr. 22 Vojtěch Trocha - ilustrace</i>	34
<i>Obr. 23 Malba bičem na skle</i>	37
<i>Obr. 24 Výroba plátna</i>	38
<i>Obr. 25 Zkušební malba</i>	39
<i>Obr. 26 Nástroje</i>	40
<i>Obr. 27 Výroba černé barvy</i>	41
<i>Obr. 28 Skicy z masopustu</i>	41
<i>Obr. 29 Skicy linkou</i>	42
<i>Obr. 30 Skicy barvou</i>	43
<i>Obr. 31 Návrhy instalace</i>	44

SEZNAM ZDROJŮ OBRÁZKŮ

1. Vlastní zdroje
2. Archiv Ing. Ladislava Vaška
3. FotoPavlik.com. *FotoPavlik.com* [online]. [cit. 2016-05-04]. Dostupné z:
<http://www.fotopavlik.com/fotky/masopust-studnice-2015/>
4. 1 Artists and 48 Paintings found. *Wikiart* [online]. [cit. 2016-05-04]. Dostupné z:
<http://www.wikiart.org/en/search/shiraga%20kazuo>
5. XII. IGS Nový Bor, den první - to ostatní. *Výběžek.eu* [online]. 2015 [cit. 2016-05-04]. Dostupné z: <http://www.vybezek.eu/kultura/36-sklo/6641-xii-igs-novy-bor-2015.html>
6. Shell phoenixes, light. *Sarahnance.com* [online]. 2016 [cit. 2016-05-04]. Dostupné z: <http://sarahnance.com/2012-13/shell-phoenixes-light/>
7. Fotogalerie: Adriena Šimotová. *Kultura.zpravy.idnes.cz* [online]. [cit. 2016-05-04]. Dostupné z: http://kultura.zpravy.idnes.cz/foto.aspx?r=vytvarne-umeni&c=A081016_184157_vytvarneum_kot&foto=KOT26781a_k_repro1.jpg
8. *Vojtechtrocha.com*. *Vojtechtrocha.com* [online]. 2012 [cit. 2016-05-04]. Dostupné z: http://vojtechtrocha.com/includes_cz/poster_07_2.html

SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

<http://www.artnet.com/artists/kazuo-shiraga/biography>

<http://www.fotopavlik.com/fotky/masopust-studnice-2015>

<http://www.wikiart.org/en/search/shiraga%20kazuo>

<http://www.vybezek.eu/kultura/36-sklo/6641-xii-igs-novy-bor-2015.html>

<http://sarahnance.com/2012-13/shell-phoenixes-ligh>

http://kultura.zpravy.idnes.cz/foto.aspx?r=vytvarne-umeni&c=A081016_184157_vytvarneum_kot&foto=KOT26781a_k_repro1.jpg

http://vojtechtrocha.com/includes_cz/poster_07_2.html

SEZNAM PŘÍLOH

Seznam použité literatury

Seznam použitých symbolů a zkratk

Seznam obrázků

Seznam zdrojů obrázků

Seznam internetových zdrojů